

presència

Número 1780. Del 7 al 13 d'abril del 2006. Any XLI. 0,20 €

Visca la República!

L'ESPERANÇA REPUBLICANA. El 14 d'abril fa setanta-cinc anys de la proclamació de la República, que va obrir un període de llibertats i millores socials mai conegut fins llavors. / 2 a 11

Francesc Macià proclama la República Catalana el 14 d'abril del 1931 a la plaça de Sant Jaume. / AHC

L'esperança republicana

EL 14 D'ABRIL DEL 1931. La victòria republicana va omplir d'alegria una població que va sortir al carrer per ser protagonista d'un període de llibertat i de millores socials, fins aleshores mai conegut a Catalunya i a Espanya.

PERE PUIG

● Una gran festa popular, un moment irrepetible d'alegria i d'esperança. Així han descrit molts del que la van viure l'arribada de la II República. La gent va sortir als carrers perquè se sentien protagonistes de la història, perquè volien ser presents en el començament d'un període de llibertat i de millores socials, fins aleshores mai conegut a Catalunya i a Espanya.

Al balcó de l'Ajuntament de Barcelona, Lluís Companys feia la primera proclama a dos quarts i cinc de dues del 14 d'abril del 1931. Per primera vegada la bandera tricolor i la catalana senyorejaven juntes la plaça de Sant Jaume. Poc després va aparèixer al mateix balcó Francesc Macià, el líder carismàtic d'Esquerra Republicana de Catalunya, el partit guanyador de les eleccions municipals del 12 d'abril. I encara feia un pas més endavant: proclamava «la República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica». En aquest gest inesperat, que no havia estat acordat per les forces progressistes l'any anterior en l'anomenat Pacte de Sant Sebastià, Macià resumia una llarga tradició de federalisme i les aspi-

Francesc Macià va proclamar «la República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica». Un gest que reflectia les aspiracions del catalanisme en el marc d'una llarga tradició republicana i federalista.

racions del catalanisme.

El govern provisional de la República es va formar a Madrid aquell mateix dia, sota la presidència provisional del moderat Niceto Alcalá Zamora. El rei Alfons XIII es va haver d'expatriar. El nou govern no va trigar gens a enviar a Catalunya una comissió negociadora formada per tres ministres, Fernando de los Ríos, Marcel·lí Domingo i Lluís Nicolau d'Olwer, amb l'objectiu de reconduir la situació política. El 17 d'abril es va acordar la renúncia a la República Catalana, a canvi de la creació d'un poder polític autònom, la Generalitat, i l'elaboració d'un estatut d'autonomia. Alguns han volgut veure en la proclamació de Macià una deslleialtat envers els partits republicans, i d'altres en canvi consideren un error haver deixat en mans de l'Estat l'aprovació final de l'Estatut. El que tothom gairebé reconeix, però, és que l'actitud decidida de Macià el 14 d'abril va fer possible l'existència immediata de la Generalitat i de l'Estatut, que, d'una altra manera, segurament no haurien estat una prioritat del govern central.

Les eleccions municipals del 12 d'abril s'havien convertit en

L'adveniment de la II República va ser un moment d'eufòria popular, viscut amb l'esperança d'un canvi profund i modernitzador.

una mena de referèndum contra la monarquia, que havia buscat refugi en la dictadura del general Primo de Rivera per sobreviure. Una dictadura especialment dolorosa per als catalans i, al mateix temps, l'últim mur de contenció de l'antic règim contra el progrés i les necessitats de la nova societat del segle XX. La Lliga Regionalista, dirigida per Francesc Cambó, havia tornat a col·laborar amb les forces conservadores, aportant dos ministres al govern repressor. La divisió dins la Lliga, que va portar al naixement d'Acció Catalana, i la col·laboració dels partits d'esquerra, amb el naixement d'Esquerra Republicana de Catalunya, van dibuixar aleshores un nou mapa polític. En les eleccions municipals del 1931, una de les consignes més repetides, que retrata perfectament la divisió de la societat, va ser: «Visca Macià, perquè és un català! Mori Cambó, perquè és un traïdor!»

«La II República –afirma l'historiador Àngel Duarte– arriba en un moment dolç entre el republicanisme i l'obrerisme, entre el catalanisme i l'anarcosindicalisme. Però aquest moment dolç, aquesta coincidència del 1931, aviat es convertirà en desconfiança o malentès. També és important destacar que el 14 d'abril permet l'arribada al poder d'una generació jove. La generació de la Mancomunitat ha deixat pas a gent jove de comarques ben preparada: professionals, advocats, metges, professors... que ara arriben a llocs clau en la direcció del país. Del començament de la República en tenim la imatge de Macià, l'Avi, però darrere seu, en l'àmbit local, provincial, és el moment que emergeix la generació dels nascuts amb el segle.»

► **L'Estatut de Núria i la Constitució.** Les eleccions a Corts Constituents es van celebrar el 18 de juny del 1931. A Catalunya es confirmava la tendència esquerrana de les municipals, amb una victòria d'ERC, seguida a força distància per la Lliga. A Madrid, Manuel Azaña va ser el cap del govern a partir del mes d'octubre, i la Constitució de la República espanyola es va aprovar el 9 de desembre del 1931. Les Corts s'havien pronunciat per un model reformista que volia modernitzar l'Estat, que reconeixia el sufragi

Companys proclama la República per Ràdio Barcelona. Lluís Companys, impulsor de la Unió de Rabassaires i membre actiu del sindicalisme al costat de Layret i de Seguí, va ser un element clau en la fundació d'Esquerra Republicana. L'historiador Francesc Bonamussa el defineix com un home d'acció: «Qui va ser a Espanya el primer que es va llançar, va pujar al balcó de l'Ajuntament d'una ciutat important (Barcelona) i va dir a l'alcalde monàrquic que proclamava la República? Va ser Lluís Companys i això va posar entre l'espasa i la paret el Comitè Provisional de la República de Madrid.»

L'acord de l'Estatut.

El 17 d'abril, tres dies després de la proclamació de la República Catalana, Francesc Macià i el seu govern van acceptar, després de negociar amb els ministres republicans Fernando de los Ríos, Lluís Nicolau d'Olwer i Marcel·lí Domingo, substituir la República Catalana per la Generalitat i obrir el procés d'elaboració d'un estatut d'autonomia per a Catalunya. L'Estatut de Núria va ser sotmès a referèndum el 2 d'agost del mateix any, amb un vot afirmatiu del 99 per cent.

universal a partir dels 23 anys i que aportava les eines per afrontar els problemes del caciquisme rural, la llibertat religiosa, la transformació de l'exèrcit, la necessària escolarització d'una població amb un índex elevat d'analfabetisme, la igualtat dels sexes i els problemes socials derivats de la industrialització. Però, d'una manera també molt clara, la nova Constitució no apostava per un estat federal sinó per un model unitarista, que es volia fer compatible amb l'autonomia de les seves regions.

El govern de la Generalitat provisional de Macià, que vol fer avançar el procés autonòmic i el

**EL PRESIDENT
ALCALÀ ZAMORA
VA VENIR A
BARCELONA
DESPRÉS DE
SIGNAR
L'ESTATUT A
SANT SEBASTIÀ
EL 15 DE
SETEMBRE DE
1932 I VA SER
REBUT PER
FRANCESC
MACIÀ, EN UN
CLIMA DE GRAN
CORDIALITAT I
ENTUSIASME.**

procés social, ha impulsat l'elaboració de l'Estatut de Núria, ratificat de manera unànime pel poble català, que es comença a discutir a les Corts el 6 de maig del 1932. Azaña i el seu partit, Acció Republicana, són els principals aliats dels catalans en el procés de discussió d'un Estatut que s'aprovarà finalment el 9 de setembre del 1932, un mes després de l'intent de cop d'estat monàrquic del general Sanjurjo, que, segons l'opinió de l'historiador Josep Termes, «anava centralment contra l'autonomia de Catalunya».

En el seu nou articulat, l'Estatut definia Catalunya com a «re-

gió autónoma dentro del Estado español», rectificava l'oficialitat del català per una cooficialitat del castellà i el català i suprimia la «condició de ciutadans de Catalunya» per «la condició de català». El document rebaixava l'autonomia en molts altres aspectes, però sobretot no solucionava el tema econòmic. «El 1930—explica Termes—, Catalunya, amb una població aproximada de l'11 per cent total d'Espanya, donava a l'Estat un 21,5 per cent de les seves recaptacions líquides i rebia de l'Estat un 5,5 per cent del seu pressupost. I l'Estatut no va canviar aquesta situació».

El president Alcalá Zamora

va venir a Barcelona després de signar l'Estatut a Sant Sebastià el 15 de setembre de 1932 i va ser rebut per Francesc Macià, en un clima de gran cordialitat i entusiasme per l'autonomia assolida. El 20 de novembre, ERC i USC guanyen les eleccions al Parlament de Catalunya, i el 14 de desembre Macià és nomenat president de la Generalitat. «Macià, però, se sent decebut —comenta l'historiador Josep M. Roig i Rosich—. Era amic d'Alcalá Zamora, que li havia garantit l'èxit de les negociacions, i no es pensava que la República fos tan avara, tan baixa de sostre. Durant els anys 1932 i 1933, demostra que no s'ha donat

Les matances de Casas Viejas. L'11 de gener del 1933 va tenir lloc a la població gaditana de Casas Viejas un aixecament de camperols anarquistes, que va ser durament reprimat l'endemà. Aquelles matances van servir per desacreditar el govern d'Azaña i van impulsar la campanya de la CNT per aconseguir la revolució social, que va ser particularment intensa durant tot l'any 1933. Durant el mateix any, només a la província de Barcelona hi va haver 55 vagues, en les quals van participar 115.772 treballadors.

Tensions al camp. L'estiu del 1931 es van presentar a Catalunya trenta mil demandes de revisió dels contractes agraris. L'agitació al camp va enfrontar rabassaires i propietaris, representats per l'Institut de Sant Isidre. El setembre del 1933 començava al Parlament la discussió de la llei de contractes de conreu.

La Constitució. La Constitució republicana, aprovada el 9 de desembre del 1931, reconeixia el sufragi universal a partir dels 23 anys i definia Espanya com un estat laic, amb drets i llibertats molt amplis. Un estat integral, no federal, compatible amb l'autonomia de les regions.

per vençut, que confia a ampliar l'autonomia, encara que en aquest sentit es troba molt sol.»

La República espanyola feia una política prudent, «havia deixat de ser una revolució per poder ser legal», diu Roig. Però creixia l'atur, en part com a conseqüència de la crisi que, des de l'ensorrament de la borsa nord-americana del 1929, castigava tot el món occidental, i els obrers i els camperols, que havien esperat reformes més radicals, començaven a manifestar el seu descontentament. El gener del 1932 hi va haver aixecaments anarcosindicalistes a la conca minera del Baix Llobregat i vaga general a Valèn-

cia. Un any després, l'11 de gener del 1933, es produeix l'aixecament de camperols anarquistes a Casas Viejas (Cadis), reprimits d'una manera cruenta. La dreta espanyola dinàstica i antirepublicana, contrària a la llei de bases per la reforma agrària que havia elaborat el Parlament espanyol, es va reorganitzar en la Confederación Española de Derechas Auntómas (CEDA). La Lliga Regionalista, sempre més moderada, va evolucionar cap al centre-dreta i es va transformar en la Lliga Catalana. L'Església espanyola feia campanyes antirepublicanes, encapçalada pel cardenal Segura, mentre que el cardenal cata-

Els fets d'Octubre

● Lluís Companys, president de la Generalitat des del 31 de desembre del 1933, va intentar portar endavant les reformes socials amb un govern de concentració de centreesquerra. La llei de contractes de conreu va ser aprovada, però no va rebre el suport del govern de dretes estatal. La incorporació de tres ministres de la CEDA al govern d'Alejandro Lerroux, el 4 d'octubre, desferma una vaga general i l'aixecament revolucionari a Astúries. El 6 d'octubre del 1934, Companys proclama l'«Estat Català dins la República federal espanyola». Les tropes del general Batet assetgen la Generalitat i el president es rendeix el 7 d'octubre. Ell i els membres del seu govern són empresonats i s'anul·la l'Estatut. Companys no tornarà a ocupar la presidència fins al 29 de febrer del 1936, després de la victòria electoral del Front Popular a Espanya.

là Vidal i Barraquer defensava el pacte social. En aquest clima de tensions van arribar les eleccions estatals del 1933, les primeres en què podien votar les dones, i en què, arran de l'abstencionisme d'una bona part de l'esquerra, es produïa la victòria de la dreta.

Esquerra Republicana, «un partit d'al·luvi», segons Roig, havia hagut d'afrontar durant el 1933 diverses crisis internes que provocaven la sortida del govern i l'expulsió del partit del grup de *L'Opinió*, de Lluhí i Tarradellas. Francesc Macià moria el 25 de desembre del 1933, amb tot el seu prestigi popular intacte però en un moment molt compromès.

Francesc Macià, una transformació radical

J. M. Roig i Rosich ha estudiat els anys menys coneguts de la biografia de «l'Avi»

PERE PUIG

DADES

● El primer president de la Generalitat, l'home que es va alçar militarment a Prats de Molló i que l'any 1931 va proclamar la República Catalana, havia dedicat més de la meitat de la seva vida al servei de l'estament militar, i encara l'any 1907 s'autodefinia com un monàrquic fervent. Josep M. Roig i Rosich, catedràtic d'història contemporània de la Universitat Rovira i Virgili, ha estudiat els anys menys coneguts de la biografia de Francesc Macià per aclarir l'evolució i els motius d'una transformació tan radical. Per comprendre de quina manera un militar monàrquic que tenia 46 anys l'any de la creació de Solidaritat Catalana es va poder convertir en l'independentista català sensible als problemes socials que el 1922 fundava Estat Català i que el 1931 liderava el naixement d'Esquerra Republicana de Catalunya.

Roig i Rosich exposa que Macià tenia una vida còmoda i resolta quan va entrar en el món de la política. Dins l'exèrcit ha-

Francesc Macià va néixer l'any 1859 a Vilanova i la Geltrú. Els seus pares eren de les Borges Blanques, localitat amb la qual sempre va mantenir forts lligams. Va ser el petit de set germans, en una família progressista i amb negocis a ultramar. Enginyer de vocació, va triar la via militar per accedir-hi. El 1888 es va casar amb Eugènia Lamarca, filla d'una família benestant de Lleida. Va fer una carrera militar ascendent, fins al grau de tinent coronel, dedicada a les obres de construcció. El 1907, després d'entrar a Solidaritat Catalana, va abandonar l'exèrcit.

Francesc Macià (1859-1933) va arribar a ser un polític d'una extraordinària popularitat a Catalunya.

via arribat al grau de tinent coronel i com a enginyer de camins havia fet molta obra pública. Estava casat amb Eugènia Lamarca, una filla de terratinents de Lleida, i plenament integrat dins els cercles de la burgesia local. El biògraf apunta que va ser Francesc Cambó qui el va atreure cap al moviment de Solidaritat Catalana, després de l'assalt del *Cu-Cut!* i de l'aprovació de la llei de jurisdiccions. «En certa manera, podem dir que Francesc Macià es va deixar instrumentalitzar –afirma Roig–, perquè al moviment catalanista li convenia demostrar que no estava contra els militars sinó contra els que havien protagonitzat aque-

lla *salvatjada*. També penso que, entrant a les llistes de Solidaritat, Macià va fer una elecció molt conscient. Sabia què s'hi jugava. La prova és que al començament s'hi va resistir. Però ell ja s'havia manifestat públicament contra els fets del *Cu-Cut!* i això l'havia col·locat en una posició incòmoda dins l'exèrcit. A més, era un home molt popular i distingit, fill predilecte de les Borges Blanques, que va rebre moltes pressions de la gent de la comarca perquè acceptés. Aquest dos fets el van fer decidir. En aquella època no era cap disbarat que un militar es dedicés a la política. En canvi a Macià el van obligar a renunciar a la

seva carrera. Una cosa era ser un militar d'ideologia republicana, per exemple, i una altra acceptar dins l'exèrcit algú que portés l'etiqueta de catalanista.»

► **Solidari i solitari.** Durant la primera etapa de dedicació a la política al Parlament de Madrid, Macià, que va ser un candidat imbatut al seu districte –no va perdre en cap de les vuit eleccions generals en què es va presentar entre 1907 i 1923–, es va convertir, en opinió de Roig i Rosich, en un diputat «solidari i solitari». El moviment de Solidaritat es va desfer l'any 1909, a causa de les tensions socials de la Setmana Tràgica, i el diputat de les Borges Blanques, que no

EL BIENNI PROGRESSISTA

- 13 DE SETEMBRE DEL 1923
Pronunciament de Miguel Primo de Rivera
- 28 DE SETEMBRE DEL 1930
Destituïció de Miguel Primo de Rivera
- 17 D'AGOST DEL 1930
Pacte de Sant Sebastià
- 12 DE DESEMBRE DEL 1930
Fracassa a Jaca la sublevació de Galán i García Hernández
- 1931
- 14 DE FEBRER
Dimiteix el govern de

Dámaso Berenguer

- 22 DE FEBRER
Francesc Macià torna a Catalunya
- 17-19 DE MARÇ
Neix Esquerra Republicana de Catalunya
- 12 D'ABRIL
Eleccions municipals espanyoles, amb victòria republicana. ERC és el partit més votat a Catalunya
- 14 D'ABRIL
Lluís Companys proclama la República a Barcelona. Francesc Macià proclama la

República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica i assumeix la presidència del govern de Catalunya. A Madrid, es proclama la República espanyola i Alfons XIII s'expatria. Alcalá Zamora, republicà moderat, forma govern provisional

– 15 D'ABRIL
Francesc Macià forma el govern de la República Catalana amb Ventura Gassol i Joan Casanovas (ERC), Manuel Serra i Moret i Rafael Campalans (USC), Manuel

Carrasco i Formiguera (PCR), Salvador Vidal i Rossell (UGT) i Casimir Giralte (PR)

- 17 D'ABRIL
Reunió de Francesc Macià amb els ministres Marcel·lí Domingo, Lluís Nicolau d'Oliver i Fernando de los Ríos, en la qual pacten la restauració de la Generalitat i la redacció d'un estatut d'autonomia
- 28 D'ABRIL
El govern format per Macià esdevé oficialment el govern provisional de la Generalitat de Catalunya

Un retrat de Macià, d'autor desconegut. / A.N.C.

es considerava un home de partit sinó un defensor de la unitat dels catalans, un representant de Catalunya a Madrid, va acabar donant-se de baixa de la Lliga Regionalista, que girava cada vegada més cap a la dreta, el 1912.

Francesc Macià es va dedicar a defensar interessos locals de les Borges —els negocis del vi i de l'oli— i a atendre reclamacions concretes dels ciutadans. També es va mostrar molt interessat en el tema de la marina militar. Durant una colla d'anys va insistir en el fet que no era necessari construir més cuirassats, perquè formaven part d'una concepció passada de moda i imperialista de l'Estat, i recoma-

nava que s'invertís en submarins i torpediners, els quals servirien per defensar d'una manera més eficient les costes espanyoles. Els diners que s'hi estalviarien —darrere de tot plegat hi havia, és clar, interessos econòmics— es podien dedicar a temes socials. El 1914 va aconseguir paralitzar la construcció dels cuirassats.

«No era un gran orador però era una persona preparada, honesta i tenaç, que es va saber guanyar el respecte de molta gent. A Madrid es va adonar que el Parlament no era ni democràtic ni representatiu —diu Roig—, tot al contrari: una farsa, on els polítics només es preocupaven de mantenir una cadira, un sou.

Ell que, influït pel caràcter militar, tota la vida va voler les coses rectes, clares, ben definides, es desesperava davant d'aquella comèdia. Escandalitzat, va deixar el Parlament en el moment de la I Guerra Mundial. Va marxar a París a fer de correspon-

► Drets nacionals i justícia social.

Quan torna al Parlament, l'any 1918, ja no és «tèbiament nacionalista» sinó que hi parla dels drets de Catalunya i de sobirania. «Com que des de fa un temps ja vivia a Barcelona, havia estat testimoni directe dels problemes de la classe obrera, i s'havia radicalitzat en la qüestió social —explica l'historiador—. Al Parlament, ara denuncia abusos policials, i sempre dona noms i cognoms. El Macià d'aquesta etapa ja és un polític vocacional de més abast. Admira el procés d'Irlanda i la figura de Gandhi i, a Lleida, ha contactat amb catalanistes d'esquerra com Arderiu, Perenya i Humbert Torres. A Madrid no s'hi ha sentit bé, ha descobert que les reivindicacions més desateses sempre són les de Catalunya, i al damunt, la cirereta que el fa canviar és que ha descobert el doble joc de Cambó i la Lliga: diuen unes coses a Catalunya i a Madrid en fan unes altres. En l'època de l'Assemblea de Parlamentaris, ha treballat per unificar esforços, i li ha fallat tothom. En canvi, la Lliga se n'ha sortit col·locant dos ministres al govern espanyol. Macià observa que els sectors regionalistes sempre posen els temes d'ordre davant de les reivindicacions regionals. Aleshores es convenç que el tema català i el tema obrer van lli-

•
«Macià admira el procés d'Irlanda i la figura de Gandhi i, a Lleida, ha contactat amb catalanistes d'esquerra»

•
«A Madrid no s'hi ha sentit bé, ha comprovat que les reivindicacions més desateses sempre són les de Catalunya i ha descobert el doble joc de Cambó i de la Lliga»

•
«Els sectors regionalistes sempre posen els temes d'ordre davant de les reivindicacions regionals. Aleshores es convenç que el tema català i el tema obrer van lligats. El benestar dels obrers catalans va lligat a una Catalunya lliure i moderna»

gats. El benestar dels obrers catalans va lligat a una Catalunya lliure i moderna.»

A partir d'aquest moment, Macià s'acosta a petits sectors d'esquerra formats per gent jove, al CADCI, i també a Martí i Julià de la Unió Catalanista. Finalment funda la Federació Democràtica Nacionalista, que agrupa gent de centreesquerra, sense organitzar, i poc després Estat Català. «Vol crear una força armada disposada, si cal, a la lluita. Mai no ha deixat de pensar com a militar. Els escamots d'Estat Català responen a aquesta idea. Del 1919 al 1923, es manifesta clarament com un independentista català. Vol la independència per, a continuació, pactar d'igual a igual amb Espanya. El seu ideal seria una confederació ibèrica, que inclouria Portugal.»

Aquesta posició ajuda a comprendre tant la decisió de Macià de proclamar la República Catalana el 14 d'abril del 1931 com també la seva actitud negociadora del 17 d'abril, quan va pactar amb els tres ministres enviats per la República espanyola una autonomia generosa que quedarà reflectida en un Estatut i i la recuperació d'una forma d'autogovern, la Generalitat. «A mesura que passen els mesos, la República espanyola s'enforteix, i Macià no s'adona que l'última decisió l'ha deixat a Madrid —afegeix Roig—. Catalunya fa un Estatut, però a Madrid ja han aprovat la Constitució, i el rebaixen de sostre. Macià se sent decebut, però mai no es dona per vençut.»

EL BIENNI PROGRESSISTA

- 20 DE JUNY
Una ponència enllesteix a Núria l'avantprojecte de l'Estatut.
- 28 DE JUNY
Eleccions per a les Corts Constituents Espanyoles. A Catalunya, ERC és novament el partit més votat, seguit de la Lliga Regionalista
- 14 DE JULIOL
Obertura de les Corts Constituents
- JULIOL
La CNT organitza una vaga a Telefónica, a Barcelona

- 2 D'AGOST
L'Estatut de Núria és ratificat pel poble català
- AGOST-SETEMBRE
Vaga general promoguda per la CNT, a Barcelona
- 14 D'OCTUBRE
Manuel Azaña és nomenat cap del primer govern de la II República espanyola
- 9 DE DESEMBRE
Es promulga la nova Constitució espanyola
- DESEMBRE
Nou govern presidit per Francesc Macià, amb posició

hegemònica d'ERC. Alcalá Zamora es elegit president de la República

- 1932
- GENER
Dissolució de la Companyia de Jesús i entrada en vigor de la llei de divorci. Aixecament anarcosindicalista a la conca minera de l'Alt Llobregat i als pobles de la Safor i la Ribera Baixa
- 6 DE MAIG
Comença el debat sobre

l'Estatut de Núria a les Corts espanyoles

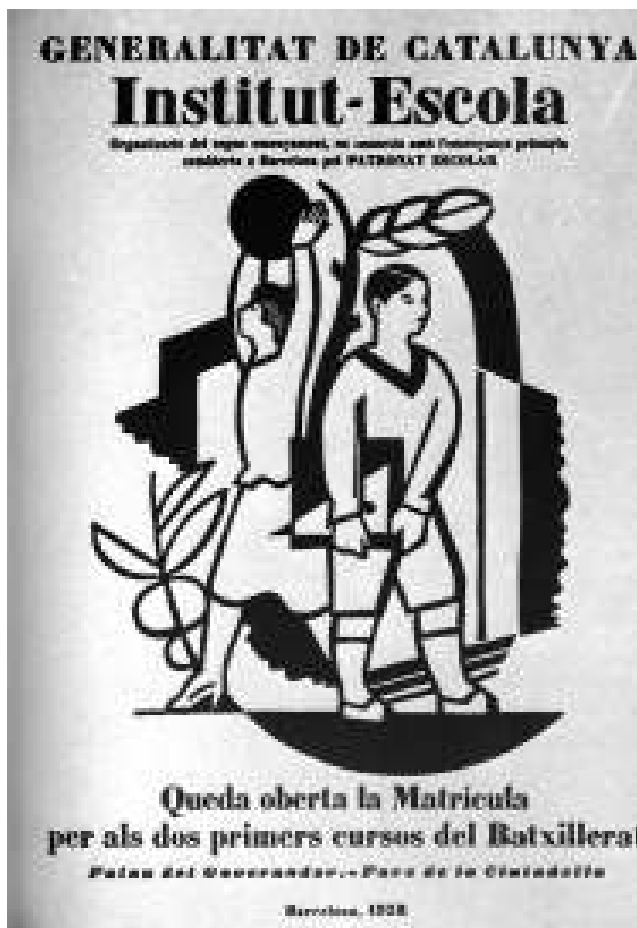
- 10 D'AGOST
Aixecament del general José Sanjurjo a Sevilla i a Madrid
- 9 DE SETEMBRE
Les Corts espanyoles aproven l'Estatut d'Autonomia de Catalunya
- SETEMBRE
Les Corts aproven la llei de bases de reforma agrària
- 3 D'OCTUBRE
Macià forma un govern en el qual ERC ocupa totes les carteres, excepte una d'USC

L'escola de la nova societat: activa, laica i mixta

Les autoritats republicanes, explica Salomó Marquès, estaven convençudes de la necessitat de canviar la societat a través de l'educació, i **van afrontar la construcció de milers d'escoles i una profunda renovació pedagògica**

PERE PUIG

● Els republicans i els sectors progressistes estaven convençuts de la necessitat de transformar la societat a través de l'educació. L'escola es percebia com una eina fonamental per a la modernització del país. Tant és així que aviat es va parlar de «la República dels professors». «En trobem una manifestació ben clara a Girona –afirma Salomó Marquès, catedràtic de pedagogia– ja que el professor de l'Escola Normal Cassià Costal, que era membre de la Unió Socialista de Catalunya, serà el primer president provisional de la Diputació. Posteriorment serà cridat a Barcelona per dirigir l'Escola Normal de la Generalitat. Per la seva banda, Miquel Santaló, professor de geografia de l'Escola Normal, membre d'Esquerra Republicana de Catalunya, serà el primer alcalde republicà de la ciutat». La tasca que porten a terme les noves autoritats, encapçalades a l'Estat pel ministre d'Instrucció Pública, el tarragoní Marcel·lí Domingo, és decidida i abraça la construcció de milers d'escoles i una profunda renovació pedagògica. Per poder atendre tots els nens i nenes de l'Estat calia construir 27.000 centres escolars nous –fins al moment d'esclatar la Guerra Civil, se n'havien obert 17.000–. A Catalunya en faltaven cap a 2.600, i només en el Bienni Progressista ja se'n van inaugurar

Un dels cartells que anunciava l'Institut-Escola l'any 1932.

PER PODER ESCOLARITZAR TOTS ELS NENS I NENES CALIA CONSTRUIR 27.000 CENTRES A TOT L'ESTAT. QUAN VA ESCLATAR LA GUERRA CIVIL, JA SE N'HAVIEN OBERT 17.000

1.019.

La nova orientació pedagògica va fer seves les idees de l'escola activa i, sobretot a Barcelona, es va situar aviat a l'avantguarda mundial. «El protagonista de l'educació no havia de ser el mestre sinó el nen –comenta Marquès–. Les fonts d'aquesta concepció té quatre potes: les idees que venien de la Institución Libre de Enseñanza; la tasca dels sectors renovadors cata-

lans, des de Joan Bardina, pioner de l'Escola Nova a Catalunya, fins a Rosa Sensat; el racionalisme del model anarquista, que havia introduït Ferrer i Guàrdia, i finalment, el contacte permanent amb grans pedagogs i mestres estrangers, com ara Maria Montessori i Célestin Freinet.» Durant la monarquia, ja s'havia anat preparant el terreny a l'escola activa, tant des de la Mancomunitat, a través del Consell de Pedagogia, que havia creat les escoles d'estiu adreçades a la formació permanent dels mestres, com des del Patronat Escolar de l'Ajuntament de Barcelona.

«Un altre dels eixos de la renovació republicana és que volen una escola laica i mixta –afegeix Marquès–. L'ensenyament de la religió deixa de ser obligatori, i es prohibeixen les escoles religioses. Com a resposta, sorgeixen les mútues escolars, en les quals els pares dels nens passen a ser els amos de les escoles de religiosos, els quals, d'aquesta manera, continuen l'activitat. Això acabarà malament amb el començament de la guerra, en què tots els edificis religiosos es confiscaran. La Generalitat crea en aquell moment el Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU). Es tracta d'establir un nou règim d'escola unificada (única i per a tothom), inspirat en els principis racionalistes del treball, i que assegurí que tot obrer pugui arribar des de l'escola pri-

mària als estudis més superiors segons la seva capacitat. Una declaració d'intencions esplèndida, malbaratada per la guerra.»

► La tasca de la Generalitat.

Des del primer moment, el govern de Francesc Macià havia dedicat una atenció prioritària a l'ensenyament. Quinze dies després de la proclamació de la República va sortir el decret sobre el bilingüisme –«en molts centres, van decidir que alternarien les classes en català i en castellà, un dia en cada llengua»– i es van recuperar les escoles d'estiu. L'agost del 1931 es va crear l'Escola Normal –quatre escoles normals a Catalunya, concebudes com a centres experimentals de formació dels mestres–, i, a l'octubre, l'Institut-Escola, dedicat a l'ensenyament secundari. La Universitat va adquirir l'estatut d'Autònoma.

Les retallades de l'Estatut aprovat el 1932 van impedir, però, que l'ensenyament fos una competència exclusiva de la Generalitat, tal com pretenien els dirigents catalans. Tot i que atorgava a la Generalitat la capacitat de crear i sostenir nous centres d'ensenyament, els seus recursos eren migrats. «El sentiment del sector més català del magisteri –afegeix Marquès– va considerar que s'havia adoptat *la pitjor de les solucions*, que portava cap a l'existència d'una doble xarxa de centres escolars.»

EL BIENNI NEGRE

- 20 DE NOVENBRE
ERC i la USC guanyen les eleccions al Parlament de Catalunya
- 14 DE DESEMBRE
Francesc Macià, primer president de la Generalitat
- 19 DE DESEMBRE
El primer govern de la Generalitat, presidit per Joan Lluhí i Vallescà
- 1933
- GENER
Insurreccions anarquistes a Catalunya i al País Valencià

- 11 DE GENER
Aixecament i repressió cruenta del camperols anarquistes a Casa Viejas
- 24 DE GENER
Macià forma un nou govern, presidit per Pi i Sunyer, sense el grup de L'Opinió
- 5 DE MARÇ
Es constitueix la Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA)
- 25 DE MAIG
El Parlament català aprova l'Estatut interior de Catalunya
- 4 D'OCTUBRE

Nou govern de la Generalitat, encapçalat per Santaló

- 19 DE NOVENBRE
Victòria electoral de la dreta a Espanya
- 25 DE DESEMBRE
Mor Francesc Macià
- 31 DE DESEMBRE
Lluís Companys, nou president de la Generalitat
- 1934
- 11 D'ABRIL
El Parlament català aprova la llei de contractes de conreu

- 9 DE JUNY
El Tribunal Constitucional anul·la la llei de contractes de conreu.
- 4 D'OCTUBRE
Comencen els fets d'Octubre. Quart govern de Lerroux amb tres ministres de la CEDA. L'Aliança Obrera convoca vaga general
- 6 D'OCTUBRE
Lluís Companys proclama l'Estat Català. El general Batet assetja el Parlament
- 7 D'OCTUBRE
Rendició de Lluís Companys.

Contra la tradició sexista

La nova legislació va introduir reformes bàsiques per a la **igualtat de la dona** en els àmbits familiar, laboral i social

P.P.

● L'accés de les dones al món de la instrucció i del treball havia evolucionat de manera positiva durant els primers anys del segle XX, però no és fins a la II República que tant el govern de la República espanyola com el de la Generalitat de Catalunya introdueixen reformes legals bàsiques per modificar d'una manera rupturista l'estatus de les dones en la societat. Les reformes, realitzades en el marc de la Constitució del 1931, que legitimava el principi d'igualtat de les dones i dels homes davant la llei, es van concretar en el reconeixement del vot femení; la legalització del matrimoni civil i del divorci; la igualtat de drets per als homes i les dones en el treball, i una legislació que protegia específicament la maternitat en l'àmbit laboral. També es van efectuar algunes reformes prou significatives en el Codi Civil, com ara la supressió dels articles que justificaven els crims d'honor. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya hi afegia encara el principi d'igualtat de la dona casada en el matrimoni i eliminava el principi d'autoritat marital. Quan la Generalitat va aconseguir els traspassos en matèria sanitària, el maig del 1933, va afavorir la protecció de la maternitat i la regulació de la prostitució. Una de les iniciatives més importants de la

Un grup de dones sufragistes, l'any 1932.

Generalitat va ser la legalització de l'avortament –el decret d'interrupció artificial de l'embaràs, del 25 de desembre del 1936.

Malgrat tots aquests avenços legals, l'endarreriment de la mentalitat social, segons els historiadors, va impedir que les dones assolissin grans canvis en la seva vida quotidiana. L'activitat política i social d'una bona part de les dones catalanes es va canalitzar a través dels moviments obrers però, llevat de reconegudes excepcions, com ara Frederica Montseny, van tenir un paper molt subordinat en les estructures dels partits i dels sindicats, dominades pels homes.

Suspensió de l'Estatut d'Autonomia

- 1935
- 30 DE MARÇ
Nou govern de Lerroux, amb cinc ministres de la CEDA
- 16 DE MAIG
Gil-Robles nomena Franco cap de l'Estat Major
- MAIG-JUNY
Els membres del govern català són condemnats a trenta anys de presó
- DESEMBRE
En un any, el nombre de desocupats a Catalunya ha crescut el 30%

- 1936
- 7 DE GENER
Es dissolen les Corts espanyoles
- 16 DE FEBRER
Victòria del Front Popular
- 19 DE FEBRER
Govern d'Azaña. Amnistia als presos polítics. Es reprenen les reformes agràries
- 29 DE FEBRER
Lluís Companys és confirmat com a president de la Generalitat
- 17-20 DE JULIOL
Pronunciament militar contra la República

14, 15 d'abril de 2006
mercat del
“brunyol”

Sant Feliu de Guíxols

14 d'abril

11.00 h - 19.00 h

Mercat de “brunyols” i productes artesanals a la plaça del Monument. Dins tot el dia, tast de “brunyols” a preus populars.

12.00 h Espectacle infantil: Gran Audinació amb Jordi Teixidor.

14.00 h FI del concurs per trobar el “brunyol” al Concurs de “Brunyols”.

17.30 h Visita guiada al Monument, Església i Port. Formale Inscripció obligatòria a l'entrada del Museu durant tot el dia, al costat d'entrades. Activitat gratuïta. Si hi ha més de 25 persones es farà una altra visita a les 18.30 h.

21.00 h Concert jazz a la Casa Lila, concert amb Embellix (USA), rock i pop, Neure Recordings i Gilles Vrygers (Belgium, sessió al piano). Entrada 8 euros amb consumició (venda a la rambla entrant del concert). Servei de bar i menjar.

15 d'abril

11.00 h - 19.00 h

Mercat de “brunyols” i productes artesanals a la plaça del Monument. Tast de “brunyols” a preus populars.

11.00 h - 11.30 h Lliurament dels “brunyols” a la plaça de l'enginyeria, acompanyat a la Plaça del Monument.

12.00 h Espectacle infantil: Els Contes de Jordi Teixidor.

12.00 h - 13.00 h Tast i difusió del jamí.

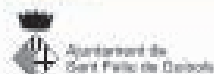
13.00 h Lliurament de premis del Concurs de “Brunyols”.

20.30 h “Opera i Sarsuela, les Vies Prodigious”: concert de guitarra clàssica i sarsuela de Manuel Giner, al Teatre Auditori Municipal. Entrada 20 euros (venda una hora abans a la rambla del teatre i al recinte).

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. Oficina Municipal de Turisme
Plaça del Mercat, 38 17220 Sant Feliu de Guíxols. Importació Costa Brava
tel. 00 34 972 82 00 51 fax 00 34 972 82 01 19 turisme@guixols.cat www.guixols.cat

Organització

SCATA

Col·labora

Protecció i Seguretat de Sant Feliu de Guíxols

